

CPI TINO GRANDIO

DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN

**PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA
(LOMCE)**

CURSO 2018-2019

INDICE

1. Introducción e contextualización
2. Contribución ás competencias básicas
3. Obxectivos
4. Secuenciación e temporalización dos contidos
  - 4.1. Secuenciación e temporalización dos contidos (1º ESO)
  - 4.2. Secuenciación e temporalización dos contidos (3º ESO)
5. Relación dos conceptos curriculares de cada unidade
  - 5.1. Relación dos conceptos curriculares de cada unidade (1º ESO)
  - 5.2. Relación dos conceptos curriculares de cada unidade (3º ESO)
6. Grado mínimo de consecución para superar a materia
7. Concrecións metodolóxicas
8. Materiais e recursos didácticos
9. Avaliación, cualificación e promoción
10. Avaliación do proceso de ensino e da práctica docente
11. Seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente
12. Avaliación inicial
13. Medidas de atención á diversidade
14. Concreción dos elementos transversais
15. Actividades complementarias e extraescolares
16. Revisión, avaliación e modificación da programación
17. Datos do departamento

1.- INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

A presenza do ensino relixioso na escola xustifícase, en primeiro lugar, pola necesidade de que a/a alumna/o acade un desenvolvemento pleno e integral da súa personalidade. Non podería existir unha formación integral e unha educación completa e de calidade, se non se permitise o desenvolvemento de todas as dimensións do ser humano, unha das cales é a relixiosa.

E en segundo lugar, a Declaración Universal de Dereitos Humanos de 1948 recoñece a liberdade relixiosa de persoas e pobos. A Constitución Española non só recoñece a liberdade relixiosa senón que tamén *garante «o dereito que asiste aos pais para que os seus fillos reciban a formación relixiosa e moral que estea de acordo coas súas conviccións»* no artigo 27.3. Un dereito que tamén forma parte de tratados internacionais recoñecidos por España como o Pacto Internacional de Dereitos Económicos Sociais e Culturais no seu artigo 13.3 e a Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea, artigo 14.3, entre outros; e que aparece recollido no Acordo Internacional que a Santa Sé subscribiu co Estado Español sobre Ensino e Asuntos Culturais, asinado o 3 de xaneiro de 1979.

O desenvolvemento do currículo estrutúrase en catro grandes bloques:

1. O sentido relixioso do ser humano
2. A revelación de Deus, que se maniféstase ao ser humano nunha historia concreta, con personaxes e situacións que o alumnado debe coñecer e que contribuirán á súa comprensión do mundo.
3. Xesucristo e a mensaxe evanxélica, cúlmen da revelación de Deus e eixe vertebrador da asignatura.
4. A Igrexa como manifestación da presenza continuada de Xesucristo na historia.

O deseño desta programación enmárcase nun modelo educativo de tipo constructivista, que entende a educación como un proceso que pon ás/ós alumnas/os en condición de revisar, modificar e reconstruír as súas categorías e estruturas mentais, para reinterpretar e reconstruír significativamente a realidade.

Trataremos de ter presente a realidade das/os nosas/os alumnas/os: Cunha formación sociocultural media-baixa. No eido relixioso as máis das veces teñen unha fe herdada, rutinaria e monótona nas prácticas relixiosas, que ó mellor lles serviu de nenos, pero que agora ou lles é “indiferente” ou empezan a “cuestionar”.

Pretendemos que, mediante a adquisición dunha serie de coñecementos, destrezas, valores e actitudes, as/os alumnas/os desenvolvan a súa capacidade reflexivo-crítica, e sexan críticos, responsables e comprometidos coa realidade que os rodea

Dende a área de Relixión pretendemos facer un aporte á dimensión do “SABER”, pero sen esquecer e fortalecendo e potenciando sobre todo a dimensión do “SER”.

2. CONTRIBUCIÓN ÁS COMPETENCIAS BÁSICAS

O Decreto 86/2015 de xuño, polo que se establece o currículo de Educación Secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia, expón as seguintes competencias básicas:

- 1ª) Comunicación lingüística (CCL)
- 2ª) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)
- 3ª) Competencia dixital (CD)
- 4ª) Aprender a aprender (CAA)
- 5ª) Competencias sociais e cívicas (CSC)
- 6ª) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
- 7ª) Conciencia e expresións culturais (CCEC)

1. Comunicación lingüística (CCL)

Contribúese ó desenvolvemento da Competencia en Comunicación Lingüística traballando coa linguaxe bíblica (rica en expresións e simboloxía), a linguaxe doctrinal (e a súa precisión conceptual, analítica e argumental) e a linguaxe litúrxica e a súa cercanía á linguaxe dos símbolos do pobo cristiano.

Traballaremos a lectura, escritura e comprensión dos textos. Mantendo unha actitude favorable cara á lectura, fomentando a expresión oral e escrita con corrección, adecuación e coherencia, empregando o vocabulario axeitado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais.

Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor.

2. Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)

As competencias básicas en ciencias e tecnoloxía son as que proporcionan un acercamento ó mundo físico e á interacción responsable con él desde accións, individuais e colectivas, de cara á conservación e mellora do medio ambiente natural. Inclúen actitudes e valores relacionadas coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia e á tecnoloxía, a valoración do coñecemento científico; así como o sentido de responsabilidade en relación á conservación dos recursos naturais e as cuestións ambientais e a adopción dunha actitude apropiada para lograr unha vida física e mental saudable nun entorno natural e social.

A área de Relixión Católica contribuirá ó seu desenvolvemento fomentando o uso responsable dos recursos naturais, o respecto e defensa da vida en toda circunstancia, a promoción e o desenvolvemento da hábitos de vida saudable, utilizando os elementos matemáticos básicos: operacións, magnitudes, porcentaxes, gráficas, proporcións,... na realización de actividades que o requiran

3. Competencia dixital (CD)

Contribuiremos ó desenvolvemento da Competencia Dixital CD fomentando uso correcto dos recursos tecnolóxicos dispoñibles. Axudaremos a desenvolver unha actitude activa, crítica e realista hacia as tecnoloxías e medios tecnolóxicos, valorando os seus puntos fortes e débiles e respectando os principios éticos na súa utilización. Fomentaremos a participación e o traballo colaborativo, así como a motivación e curiosidade polo aprendizaxe.

Empregaremos as canles e as fontes dixitais e as canles de comunicación audiovisual para a busca de información, e tamén para publicitar e transmitir a información traballada e elaborada.

4. Aprender a aprender (CAA)

A área de Relixión Católica contribúe ao desenvolvemento da competencia de aprender a aprender, fomentando as capacidades de aprendizaxe: atención, memoria, experiencia..., o impulso do traballo en equipo, a síntese da información e opinión.

Axudaremos ó alumnado a xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe, fomentando estratexias para aprender e favorecer o pensamento creativo, crítico, emocional, autónomo.

5. Competencias sociais e cívicas (CSC)

O ensino escolar da relixión católica incentiva o desenvolvemento da coresponsabilidade, da solidariedade, da liberdade, da xustiza, da non violencia, da caridade,...virtudes cívicas para o ben persoal e da sociedade, contribuíndo así á adquisición de competencias sociais e cívicas.

Fomentaremos a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos. Promoveremos a participación activa en ámbitos de participación establecidos. Inculcaremos a preocupación polos máis desfavorecidos e o respecto aos distintos ritmos e potencialidades. Tentaremos que se involucren en accións cun fin social.

6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)

A competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor desenvólvese no estudante con base no verdadeiro coñecemento de si mesmo, do seu potencial, da súa dignidade e do seu significado. A educación relixiosa católica contribúe nesta competencia a unha cosmovisión do mundo que da sentido á vida e, polo tanto, á cultura e á identidade da persoa humana. Unha cosmovisión que posibilita a formación integral do alumno fronte a visións parciais.

Así, axudaremos ó alumnado a optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias. A asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas. Fomentaremos e potenciaremos a constancia no traballo, axudando a superar as dificultades.

7. Conciencia e expresións culturais (CCEC)

A relixión católica aporta á competencia *conciencia e expresións culturais* significado e valoración crítica de moitas obras da nosa contorna, motivando o aprecio pola súa propia cultura e a estima adecuada doutras tradicións culturais e relixiosas. Aporta claves para que o alumno poda interpretar as obras de arte. A cultura e historia occidental, a propia historia en si, non pode ser comprendida e asumida se se ignora o feito relixioso sempre presente na historia cultural dos pobos.

Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento. Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural. Fomentar a elaboración de traballos e presentacións con sentido estético.

3. OBXECTIVOS

3.1. OBXECTIVOS DA ESO

- a. Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i. Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- j. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- k. Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- l. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- m. Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- n. Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona

4. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS.

4.1. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS. 1º ESO

Aval.	UNIDADES DIDÁCTICAS			Temporalización		Probas aval.
	Tema / U.D.	Bloque	Contidos	Mes	Sesiós	
1ª Aval.		1	Bloque 1.O senso relixioso do home			
	1	B1.1	Deus creador. Orixe do universo e do ser humano	Setem Outub	5	x
		B1.2	Ciencia – Relixión e a orixe do universo e do ser humano			
		2	Bloque 2. A revelación de Deus na Historia de Israel			
	2	B2.1	O Deus da Promesa. Abraham e os Patriarcas	Novem	3	x
		B2.2	O Deus libertador e da Alianza. Moisés e o Éxodo	Decem	3	x
2ª Aval.	2	B2.3	Deus da Fidelidade e da Amizade. David e a Monarquía	Xaneir	3	x
		B2.4	Deus da Verdade e da Xustiza. Os Profetas	Febreir	4	x
		B3	Bloque 3. Xesucristo. Cumprimento da Historia da Salvación			
	3	B3.1	Os Evanxeos. Natureza, formación e características	Marzo	2	x
3ª Aval.	3	B3.2	Mensaxe de Xesús de Nazaret. O Reino de Deus.	Abril	4	x
		B4	Bloque 4. Permanencia de Xesucristo na historia. A Igrexa			
	4	B4.1	Presenza de Xesucristo na Igrexa	Maio	2	x
		B4.2	O Espírito Santo de Deus anima e vivifica á Igrexa	Maio Xuño	4	x

4.2. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS. 3º ESO

Aval.	UNIDADES DIDÁCTICAS			Temporalización		Probas aval.
	Tema / U.D.	Bloque	Contidos	Mes	Sesións	
1ª Aval.		B1	Bloque 1.O senso relixioso do home			
	1	B1.1	Natureza relixiosa do ser humano	Setem Outub	5	x
		B1.2	Panorama mundial das Relixións	Novem Decem	6	x
2ª Aval.	2	B2	Bloque 2. A revelación de Deus na Historia			
		B2.1	O mal e o pecado no mundo. Orixe e consecuencias	Xaneiro	3	x
	3	B3	Bloque 3. Xesucristo. Cumprimento da Historia da Salvación			
		B3.1	Transformación da persoa polo encontro con Xesús	Febreiro Marzo	6	x
3ª Aval.		B4	Bloque 4. Permanencia de Xesucristo na historia. A Igrexa			
	4	B4.1	A igrexa. Lugar de encontro con Cristo	Abril	3	x
		B4.2	A experiencia da fe xenera unha cultura. Relixiosidade Popular Galega	Maio Xuño	5	x

5. RELACIÓN DOS ASPECTOS CURRICULARES DE CADA UNIDADE

5.1. RELACIÓN DOS ASPECTOS CURRICULARES DE CADA UNIDADE. 1º ESO

1ª AVALIACIÓN					Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación													
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Temas transversais						
								PROB ESC	PROB ORAL	TRAB IND	TRAB GRU	OBS.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV
1	B1	B1.1	B1.1.1.1	CAA/CCL/CSIEE /CCEC	Argumenta a orixe do ser humano e da realidade como froito do designio amoroso de Deus	80%	10%		30%	50%		20%	x	x			x	x	x
			B1.1.1.2	CAA/CSC/CSIEE	Avalía compartindo cos seus compañeiros,sucesos e situacións nas que queda manifestado que a realidade é don de Deus.	80%	10%		50%		30%	20%	x	x	x	x	x	x	x
			B1.1.1.3	CCL/CCEC	Relaciona e distingue, explicando coas súas verbas , a orixe da creación nos relatos míticos da antigüidade e o relato bíblico.	90 %	30%	30%		50%		20%	x	x					
		B1.2	B1.1.2.1	CAA/CCL/ CMCCT	Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e científica, da creación.	100%	30%	20%	60%			20%	x	x					
			B1.1.2.2	CMCCT/CCEC	Respecta a autonomía existente entre as explicacións,teolóxica e científica, da creación.	100%	20%	20%	20%	20%		40%	x	x			X		
2	B2	B2.1 B2.2	B2.2.1.1	CMCCT/CD/CAA /CSIEE	Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel.	100%	60%	20%		60%		20%	x	x	x	x	X		
			B2.2.1.2	CAA/CCL	Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus nos que identifica a manifestación divina.	80%	20%	20%		30%	30%	20%	x	x				X	X
			B2.2.1.3	CCEC/CSIEE/ CSC/CCL	Amosa interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios de esta historia para a humanidade.	30%	10%		30%	30%		40%	x	x				x	X
			B2.2.1.4	CSIEE/CCL/CSC	Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel.	50%	10%	50%	30%			20%	x	x					

2ª AVALIACIÓN					Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación													
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Temas transversais						
								PROB ESC	PROB ORAL	TRAB IND	TRAB GRU	OBS.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV
2	B2	B2.3 B2.4	B2.2.1.1	CMCCT/CD/CAA /CSIEE	Coñece,interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel.	100%	60%	20%		60%		20%	x	x	x	x	X		
			B2.2.1.2	CAA/CCL	Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus nos que identifica a manifestación divina.	80%	20%	20%		30%	30%	20%	x	x				x	X
			B2.2.1.3	CCEC/CSIEE/ CSC/CCL	Amosa interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios de esta historia para a humanidade.	30%	10%		30%	30%		40%	x	x				x	X
			B2.2.1.4	CSIEE/CCL/CSC	Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel.	50%	10%	50%	30%			20%	x	x	x	x	X		
3	B3	B3.1	B3.3.1.1	CCL/CCEC	Ordena e explica os pasos do proceso formativo dos Evanxeos	100%	30%	50%		30%		20%	x	x					

3ª AVALIACIÓN					Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación													
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Temas transversais						
								PROB ESC	PROB ORAL	TRAB IND	TRAB GRU	OBS.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV
3	B3	B3.2	B3.3.2.1	CCL/CAA	Identifica e xustifica as diferenzas entre a natureza humana e divina de Xesús nos relatos evanxélicos	50%	40%	20%	30%	30%		20%	x	x					
			B3.3.2.2	CCL/CSIEE	A partir da lectura dos textos evanxélicos recoñece os trazos da persoa de Xesús e deseña o seu perfil	70%	30%			30%	40%	30%	x	x	x			x	X
4	B4	B4.1	B4.4.1.1	CCL/CSC/CCEC	Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: Sacramentos, Palabra de Deus, caridade, autoridade	100%	80%		20%	20%	30%	30%	x	x			x	x	X
		B4,2	B4.4.2.1	CSC/CCEC	Recoñece nos Sacramentos a acción do Espírito que constrúe a Igrexa	50%	20%	20%	20%	30%		30%	x	x				x	x

5.2. RELACIÓN DOS ASPECTOS CURRICULARES DE CADA UNIDADE. 3º ESO

1ª AVALIACIÓN					Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación														
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identific Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Temas transversais							
								PROB ESC	PROB ORAL	TRAB IND	TRAB GRU	OBS.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	
1	B1	B1.1	B1.1.1.1	CCL/CSIEE	Selecciona escenas de películas e documentais que amosan a dimensión relixiosa da persoa	80%	20%			30%	40%	30%	x	x	x	x	x	x	x	
			B1.1.1.2	CCL/CAA/CSC/CCEC	Expresa e comparte en grupo situacións nas que reconece a esixencia humana de felicidade e plenitude	50%	10%		20%		50%	30%	x	x	x	x	x	x	x	
		B1.2	B1.1.2.1	CCEC/CAA/CCL/CSC	Aprecia, valora e emite xuízos respectuosos sobre outras confesións relixiosas.	100%	20%		50%		30%	20%	x	x				x	x	
			B1.1.2.2	CD/CAA/CSC/CCEC	Busca e selecciona os datos máis característicos das grandes relixións existentes no mundo	100%	50%	30%		50%		20%	x	x	x	x		x	x	

2ª AVALIACIÓN					Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación														
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identific Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Temas transversais							
								PROB ESC	PROB ORAL	TRAB IND	TRAB GRU	OBS.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	
2	B2	B2.1	B2.2.1.1	CCL/CMCCT/CAA	Analiza o relato bíblico da orixe do mal e do pecado, diferenciando a verdade revelada do roupaxe literario	100%	70%		30%	40%		30%	x	x						
			B2.2.1.2	CAA/CCL/CCEC	Identifica, analiza e comenta situacións actuais que expresan o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus	50%	30%		30%		50%	20%	x	x				x	x	
3	B3	B3.1	B3.3.1.1	CMCCT/CCEC	Busca e selecciona biografías de persoas que cambiaron a súa vida despois do encontro con Xesús	100%	50%		20%	70%		10%	x	x	x	x		x		
			B3.3.1.2	CSC/CSIEE/CCEC/CD	Crea e comparte textos, videos clip, curtas... que amosen as consecuencias que na vida dos cristiáns supón o encontro con Xesús	100%	50%		30%		70%		x	x	x	x	x	x	x	

3ª AVALIACIÓN					Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación														
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identific Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Temas transversais							
								PROB ESC	PROB ORAL	TRAB IND	TRAB GRU	OBS.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	
4	B4	B4.1	B4.4.1.1	CD/CAA/CSC/CCEC	Busca, selecciona e presenta experiencias de persoas que atoparon a Cristo na Igrexa	60%	20%		30%	60%		10%	x	x	x	x	x			
		B4.2	B4.4.2.1	CD/CAA/CSC/CSIEE/CCEC	Amosa, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ó longo da historia	100%	30%		40%		40%	20%	x	x	x	x	x	x	x	
			B4.4.2.2	CCL/CAA/CSC/CSIEE/CCEC	Defende de forma razoada a influencia da fe na cultura e na Relixiosidade Popular Galega	100%	60%		40%		50%	10%	x	x	x	x	x	x	x	

LEENDA COMPETENCIAS

CCL	Comunicación lingüística
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
CD	Competencia dixital
CAA	Competencia aprender a aprender
CSC	Competencias sociais e cívicas
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
CCEC	Conciencia e expresións culturais

LEENDA TEMAS TRANSVERSAIS

CL	Comprensión lectora
EOE	Expresión oral e escrita
CA	Comunicación audiovisual
TIC	Tecnoloxías da información e comunicación
EMP	Emprendemento
EC	Educación cívica
PV	Prevención da violencia

LEENDA INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

OBS. Observación sistemática. Observación da actitude, interese e participación manifestados polo alumnado ante as tarefas plantexadas na aula. Observación do respecto aos compañeiros/as, ao profesor e aos materiais propios e alleos.

TRAB. IND. Trabajo individual. Producións do alumnado na aula e fóra dela, recollidas nun caderno de clase e/ou nun blog. Presentación en soporte papel ou informático (correo electrónico....)

TRAB. GRU. Trabajo grupo. Realización e exposición de actividades en grupo.

PRO, ORAL. Probas orais. Valoración da implicación e participación nos temas desenvolvidos na aula: Creatividade e investigación persoal, respecto no diálogo, nas quendas de palabra e na opinión dos demais

PRO. ESC. Probas escritas. Probas tipo test e cuestionarios (Verdadeiro / falso, encher espazos en branco, aparellar, selección múltiple,...).

6. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

6.1. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA (1º ESO)

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE MÍNIMOS	VALOR
Identifica os rasgos característicos do cristianismo que o diferencia das demais relixións.	20%
Recoñece, nunha lista de personaxes, os que pertencen ao Antigo e os que pertencen ao Novo Testamento.	20%
Sintetiza dun xeito sinxelo os rasgos máis importantes da figura de Xesús de Nazaret.	20%
Comprende o proceso de formación dos Evanxeos e recoñece os rasgos característicos de cada un deles.	20%
Identifica os elementos básicos dos Sacramentos de Iniciación	20%

6.2. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA (3º ESO)

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE MÍNIMOS	VALOR
Identifica os rasgos da dimensión relixiosa da persoa	20%
Recoñece as características propias de cada unha das grandes relixións existentes no mundo	20%
Recoñece e explica exemplos de pegadas da influencia da fe cristiá na cultura.	20%
Expresa os rasgos do estilo de vida dun seguidor de Xesús	20%
Valora críticamente comportamentos característicos da Relixiosidade Popular Galega	20%

7. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS

As seguintes orientacións metodolóxicas xiran en torno a **dous eixes**:

- ✓ Fidelidade e respecto a/o alumna/o, protagonista da educación.
- ✓ Fidelidade á mensaxe e ós contidos da educación relixiosa cristiá católica.

Seguimos o modelo que emana da **concepción constructivista da aprendizaxe**. Así, temos en conta os seguintes criterios:

- O protagonista da aprendizaxe é a/o alumna/o, coa súa propia actividade.
- O que empeza unha nova aprendizaxe, fáino a partir dos coñecementos que posúe.
- O que aprende fáino establecendo relacións entre os seus esquemas mentais e os estímulos externos. Só así se logra unha aprendizaxe significativa.

Respectaremos e teremos moi en conta a **diversidade** e diferenza que existe entre os alumnos. Sobre esa base programarémolas actividades, lecturas, traballos, etc.

Non esquecerémola importancia formativa que ten o **traballo en grupo**, indispensable para potencia-la dimensión social e comunitaria da/o alumna/o.

Utilizaremos **distintas linguaxes relixiosas**: bíblica, doutrinal, litúrxica, testemuñal, para familiarizar a/o alumna/o con elas e responda con propiedade á utilización das mesmas.

Fomentaremos a **interdisciplinabilidade** e a complementariedade.

O máis importante será o **traballo da/o alumna/o**, de aí a importancia que daremos ó **caderno de actividades** e ós seus traballos, individuais e grupais. Calificaremos moi positivamente o traballo que o alumnado realice fora das horas de clase e dun xeito voluntario: Lectura-recensión de libros de lectura complementarios, realización de pequenos traballos sobre aspectos e temas a tratar en cada curso.

Tentaremos fomenta-la aprendizaxe dun xeito lúdico (creación de power points, representacións, xogos –trivial, pasa palabra– sopas de letras, cruzadas, encrucillados, ... adaptados á área de Relixión).

Realizaremos actividades extraescolares e complementarias, que complementan o traballado na aula.

Non pretendemos que a/o alumna/o aprenda de memoria uns cantos conceptos; debe ter claras as nocións básicas e adquirir uns coñecementos teóricos básicos, pero sobre todo pretendemos que poña en xogo o saber adquirido nas situacións que a vida (familia, xogo, amigos, colexio, sociedade) lle plantexa.

8. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Xa que dispoñemos na aula de Relixión dunha “Aula Abalar”, e xa que non dispoñemos de libros de texto, a maior parte da información buscarémola na Rede, complementándoa coa Biblia, libros de texto e material bibliográfico que hai na aula e na Biblioteca, espazos estes nos que se desenvolverá a nosa actividade

Cada alumno/a disporá dun caderno persoal e/ou dun blog no que irá elaborando e recollendo todas as súas actividades. Empregaremos:

- Materiais do repositorio Abalar
- A pizarra dixital.
- Documentos da Igrexa Católica (Encíclicas, Documentos do Concilio Vaticano II, ...)
- Biblia Didáctica. Ed. PPC/SM (Dispoñemos de 15 exemplares)
- Internet. Destacamos as seguintes páxinas de consulta

www.cnice.es,

www.auladereli.es,

www.es.catholic.net,

www.uhu.es/cine.educacion/cineyeducacion/cristianoscine.htm

www.gecoas.com/religion/Index.htm

www.valivan.es,

www.comerciojusto.org,

9. AVALIACIÓN

A **avaliación ordinaria** será **contínua e progresiva**. Ao longo do curso realizaranse tres avaliacións, unha por cada trimestre. A deste último coincidirá coa avaliación final ordinaria do mes de xuño.

Como indicamos no apartado 5 (relación dos aspectos curriculares de cada unidade) o uso das **técnicas e instrumentos de avaliación** vai depender do estándar que se queira avaliar e agrupámolas en cinco grandes bloques:

1. **Observación sistemática.** Observación da actitude, interese e participación manifestados polo alumnado ante as tarefas plantexadas na aula. Observación do respecto aos compañeiros/as, ao profesor e aos materiais propios e alleos.
2. **Traballo individual.** Producións do alumnado na aula e fóra dela, recollidas nun caderno de clase e/ou nun blog. Presentación en soporte papel ou informático (correo electrónico....)
3. **Traballo grupo.** Realización e exposición de actividades en grupo.
4. **Probas orais.** Valoración da implicación e participación nos temas desenvolvidos na aula: Creatividade e investigación persoal, respecto no diálogo, nas quendas de palabra e na opinión dos demais
5. **Probas escritas.** Probas tipo test e cuestionarios (Verdadeiro / falso, encher espazos en branco, aparellar, selección múltiple,...).

O peso específico na cualificación, de cada proba e instrumento de avaliación será como segue:

- 40% Traballo individual. Traballo diario na aula e fóra dela (caderno, traballos, ...)
- 10% Probas escritas.
- 20% Traballos en grupo.
- 30% Participación na aula, actitude, comportamento, respecto...

A **avaliación extraordinaria** está pensada para o alumnado que chegue á avaliación final de xuño ou a avaliación de setembro coa materia non superada, e consistirá nunha proba escrita acerca dos graos mínimos de consecución que constan nesta Programación Didáctica (aqueles estándares que foron cualificados con un grado mínimo de consecución do 100%).

A **promoción** do alumnado estará determinada pola normativa vixente e polos criterios aprobados no centro.

10. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE

PROCESO DE ENSINO. (Indicadores de logro)	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreza a aprendizaxe?				
3. Conseguiuse motivar para conseguir a súa actividade intelectual e física?				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?				
5. Contouse o apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado?				
7. Tomouse algunha medida curricular para atender ó alumnado con NEE?				
8. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?				
9. Usáronse distintos instrumentos de avaliación?				
10. Dáse un peso real á observación do traballo na aula?				
11. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?				

PRÁCTICA DOCENTE. (Indicadores de logro)	1	2	3	4
1. Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado				
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?				
3. Elabóranse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade				
4. Elabóranse probas de avaliación de distinta dificultade para os alumnos con NEE?				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?				
6. Intercálase o traballo individual e en equipo?				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?				
8. Incorporáanse ás TIC aos procesos de ensino - aprendizaxe				
9. Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada estándar?				
10. Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?				
11. Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?				
12. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus fallos?				
13. Cal é o grao de implicación nas funcións de titoría e orientación do profesorado?				
14. Realizáronse as ACS propostas e aprobadas?				
15. As medidas de apoio, reforzo, etc establécense vinculadas aos estándares				
16. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación, .?				

1. Nada
2. Pouco
3. Bastante
4. Moito

11. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DA MATERIA PENDENTE.

A **recuperación da materia pendente** será automática para os alumnos que sigan matriculados en Relixión se superan as dúas primeiras avaliacións do curso seguinte, no caso contrario o alumno terá que realizar e superar unha proba escrita, ou a realización de algún traballo proposto polo profesor acerca dos grados mínimos de consecución do curso que teña pendente.

Os alumnos coa materia pendente e que xa non se atopan matriculados en Relixión terán que realizar e superar unha proba escrita, ou a realización de algún traballo proposto polo profesor acerca dos grados mínimos de consecución do curso que teña pendente.

12.AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS A ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS

No mes de setembro e primeiros días de outubro realizaremos a **avaliación inicial**. Mediante sinxelas probas tipo test, verdadeiro/falso, completar enunciados,.... relacionados cos estándares do curso correspondente tentaremos ver cal é o nivel inicial do alumnado.

Os resultados desas probas servirán como base e punto de partida para desenvolver o proxecto didáctico, así como para detectar casos que precisen atención á diversidade.

Os contidos desa proba serán os axeitados aos contidos mínimos do curso anterior da ESO que cada grupo de alumnos teña realizado agás no caso de 1º ESO onde a proba estará relacionada cos contidos de Relixión na Primaria.

Tal proba terá un carácter informativo e non terá validez para a cualificación final. Se os resultados non foran os esperados, programarase unha unidade didáctica inicial que recolla os contidos mínimos do curso inmediatamente anterior.

13.MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Neste apartado seguiremos as directrices que marque o Plan de Atención á Diversidade do Centro. E para ser fieis á singularidade de cada alumno, na medida do posible, trataremos de realizar estas **medidas ordinarias** de atención á diversidade:

- ✓ Graduar as diversas aproximacións que poden darse a un mesmo criterio de avaliación. Adaptación dos instrumentos de avaliación a cada alumna/o
- ✓ Utilizar metodoloxías diversas, empregando materiais didácticos variados e graduados en función da súa dificultade.
- ✓ Favorecer equipos na clase que posibiliten a interacción: agrupamentos flexibles e ritmos distintos. Os grupos de traballo non estarán sempre formados por os mesmos alumnos senón que estarán en función da tarefa a realizar.
- ✓ Para alumnos/as máis motivados propoñeremos actividades de ampliación que lles axuden a desenvolver as súas capacidades.
- ✓ Para alumnos/as con dificultades no proceso normal de aprendizaxe ofreceranse actividades sinxelas, breves e de reforzo coa intención de prestarlles todo o apoio que precisen. Reforzo educativo e de apoio do profesor na aula

Como **medidas extraordinarias**, no caso de necesidade, realizaremos unha Adaptación Curricular da materia. Este curso non precisamos realizar ningunha.

14. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS.

Traballaremos os elementos transversais porque son valores irrenunciabes no ensino da Relixión Católica. E farémolo do seguinte xeito:

1 e 2. *Comprensión Lectora e á Expresión oral e escrita*

- × Participando nas habituais prácticas do Plan Lector do Centro.
- × Practica diaria de estes dous elementos tanto en medios dixitais como en papel.
- × Fomento da escoita, o diálogo, e a expresión respectuosa nas interaccións entre iguais e co profesor.

3 e 4. *Comunicación Audiovisual e Educación nas tecnoloxías da comunicación e información*

- × Fomentando o diálogo respectuoso na exposición dos traballos, respectando as regras propias do intercambio comunicativo e evitando ferir a sensibilidade dos demais, adquirindo unha actitude crítica construtiva ante as crenzas, ideoloxías e maneira de ser dos demais..
- × Axudando a tomar conciencia e valorar os beneficios que achega a tecnoloxía da información, e fomentando o seu uso correcto.
- × Ao carecer de libro de texto o uso das TICs será maior. Empregarémolas como instrumentos de búsqueda de información e logo de produción e exposición desa información traballada e elaborada.

5. *Emprendemento*

- × Valorando as aportacións e as ideas propias na realización das tarefas.
- × Fomentando o traballo e o espírito de superación e de mellora

6. *Educación cívica*

- × Axudando a descubrir os valores que emanan do Evanxeo de Xesús e que comprometen ó cristián a colaborar no ben da sociedade e adquirir actitudes solidarias, corresponsables e comprometidas cos demais e co mundo
- × Fomentando o recoñecemento e o respecto e aprecio dos valores éticos e morais que existen nas diversas relixións.
- × Xerando formas e maneiras de colaborar xuntos na edificación da sociedade e valorar o labor da Igrexa e doutras institucións que colaboran desinteresadamente no ben dos demais.
- × Reflexionando e analizando as causas que provocan situacións de marxinación e de inxustiza social e sensibilizar ante as necesidades e ante os problemas dos demais.

7. *Prevención de violencia.*

- × Fomentando coñecemento, o respecto e o aprecio das/as compañeiras/os independentemente do seu sexo e das súas opinións.
- × Amosar unha actitude crítica ante situacións nas que se produza calquera tipo de discriminación por razón de sexo, ideoloxía, relixión,....
- × Descubrir e rexeitar posturas extremas nas nosas relacións interpersoais e valorar positivamente ós demais, tal e como son.
- × Aceptar e valorar aos demais e chegar a superar os conflitos que xorden nas relacións cotiás analizando posturas e actitudes que favorecen o vivir en paz: diálogo, aceptación, respecto, perdón

15. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.

Presentadas ó comezo do curso, están recollidas no PXA. Con todo recollémolas tamén aquí.

ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS

Así mesmo participaremos nas actividades que se desenvolvan para conmemorar o Día da paz, o Día da Non Violencia de Xénero, e o Días dos Dereitos Humanos. E colaboraremos coa ONG Manos Unidas e a súa Campaña contra a fame, e contaremos coa presenza nas aulas de algún misionero/a durante a semana do Domund (12-16 de outubro de 2015)

16. REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN

A programación será revisada trimestralmente, despois de cada avaliación. No caso de que algún factor se vise alterado, por exemplo a temporalización (se cadran varios días festivos no mesmo día da semana, se os alumnos fan unha viaxe de estudos prolongada,...) adoptaremos as medidas necesarias

Ó remate do curso revisarémola seguindo os seguintes criterios de avaliación e segundo os resultados faremos as oportuns modificacións para o curso seguinte.

AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA	SI	NON
1. Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?		
2. Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?		
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?		
4. Engadiuse algún contido non previsto á programación?		
5. Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?		
6. Secuenciáronse os estándares para cada unha das unidades/temas		
7. Fixouse un grao mínimo de consecución de cada estándar para superar a materia?		
8. Asignouse a cada estándar o peso correspondente na cualificación?		
9. Vinculouse cada estándar a un/varios instrumentos para a súa avaliación?		
10. Asociouse con cada estándar os temas transversais a desenvolver?		
11. Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?		
12. Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?		
13. Son adecuados os materiais didácticos utilizados?		
14. Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?		
15. Elaborouse unha proba de avaliación inicial a partir dos estándares?		
16. Fixouse para o bacharelato un procedementos de acreditación de coñecementos previos?		
17. Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua: probas, exames, ...?.		
18. Establecéronse criterios para a recuperación dunha proba, dunha avaliación?		
19. Fixáronse criterios para a avaliación final?		
20. Establecéronse criterios para a avaliación extraordinaria?		
21. Establecéronse criterios para o seguimento da materia pendente?		
22. Fixáronse criterios para a avaliación desa materia pendente?		
23. Elaboráronse os exames tendo en conta o valor de cada estándar?		
24. Definíronse programas de apoio, recuperación, ... vinculados aos estándares?		
25. Leváronse a cabo as medidas específicas de atención ao alumnado con NEE?		
26. Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?		
27. Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?		

28. Informouse ás familias sobre os criterios de promoción? (Artº 21º, 5 do D.86/15)		
29. Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso		
30. Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?		
31. Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?		

17. DATOS DO DEPARTAMENTO

Materia	Curso	Profesor/a
Relixión Católica	1º ESO	ADORACION PEIRO SANCHIS
Relixión Católica	2º ESO	ADORACION PEIRO SANCHIS
Relixión Católica	3º ESO	ADORACION PEIRO SANCHIS
Relixión Católica	4º ESO	ADORACION PEIRO SANCHIS